

II. ÜNİTE - İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI (1939–1945)

1) SAVAŞIN GENEL NEDENLERİ

II. Dünya Savaşı çıktığında Avrupa'da birçok devlet diktatörlükle yönetiliyordu. Avrupa'da demokrasilere karşı Üçlü Totaliter (baskıcı) rejim büyük bir tehlike oluştuyordu (Stalin'in SSCB'si, Hitlerin Nazi Almanyası, Mussolini 'nin Faşist İtalyası).

İtalya ve Almanya'nın Saldırgan Tutumları (1936–1939)
İtalya'da ortaya çıkan Faşizm, Mussolini 'nin siyasetiyle tehlikeli bir boyut kazanmıştır.

Almanya'da aşırı milliyetçi düşüncelere sahip Nazilerin iktidara gelmesi (1933) Hitlerin Büyük Almanya, üstün Alman ırkı idealleri yolunda yaptığı çalışmalar dünya barışını tehdit etmeye başlamıştır. Hitler, bütün Alman dilini konuşan toplulukları tek bir Alman devleti etrafında toplamayı amaçlamıştır.

Hayat Sahası: Bu ifade Naziler tarafından Alman halkının yaşamını sürdürebilmek için ihtiyaç duyduğu ve özellikle de Slav halklarından alınması gereken toprakları anlatmak için kullanılmıştır (Kısaca Almanya, Avrupa'yı hayat sahası olarak görmektedir).

Bu doğrultuda, Almanya, Versay Antlaşmasına göre askersiz bölge olan **Ren'e** asker çıkartmış, İtalya ise Almanya'dan destek alarak Habeşistan'a saldırmıştır. Almanya ve İtalya'nın hızla silahlanarak yeni sömürge arayışına girmeleri, sömürgeleri tehlikeye giren İngiltere'yi tedirgin etmiştir.

Bu arada **Nazizm ve Faşizm** gibi katı totaliter rejimlerin uzlaşmaz tavırları İngiliz ve Fransızları savunma güçlerini arttırmak için bazı önlemler alma yoluna itmiştir.

Komünizm rejiminin Rusya'ya yerleşmesiyle bu ülkede silahlanma yarışı başlamış, komünist rejimle Rusya, yayılmacı bir politika izlemeye başlamıştır.

Bu arada I. Dünya Savaşı sonunda artan sorunlar ve işsizlik nedeniyle Avrupa'da komünizmin gelişmesine en çok İtalya ve Almanya tepki göstermeye başlamışlar.

I. Dünya savaşı sonunda yapılan ağır antlaşmalar ile Avrupa'da siyasi ve ekonomik dengelerin tamamen bozulması, özellikle de Almanya ile yapılan **1919 Versay** Antlaşması'nın Almanya'nın büyümesini ve güçlenmesini önlemeye yönelik olması Almanya'nın bu antlaşmanın hükümlerini tanımamasına yol açmış ve bu durum II. Dünya Savaşının çıkış noktası olmuştur.

İtalya'nın I. Dünya Savaşından galip bir devlet olarak çıkmasına rağmen yeterince menfaat elde edememesi:

İtalya'nın, 1919 Paris Barış Konferansı'nda istediğini alamaması ve ittifak devletleriyle ilk görüş ayrılıklarını yaşamıştı. Savaş sonrası İtalya'da iktidarı ele geçiren aşırı milliyetçi faşist partinin, yayılmacı bir politika izlemeye başladı ve 1935'te Habeşistan'a saldırma durumu II. Dünya savaşının bir başka nedeni olarak kabul edebiliriz.

Bizim Deniz:

Mussolini 'nin Akdeniz'de Roma İmparatorluğunu yeniden canlandırma projesidir.

Japonya'nın Sömürgeci faaliyetlere girişi ve Çin'e ait Manchurya'yı işgali (1931):

Milletler Cemiyetinden ayrılan Japonya II. Dünya savaşı öncesinde Manchurya'yı işgale yönelerek yayılmacı bir politika izleyerek gücünü sürekli arttırmıştır.

Ortak Refah Alanı: Japonya, yayılmacı politikasını Asya devletlerinin dayanışması üzerine kurmak istemiştir. Bu politikaya göre Asya Asyalılarını ve bazı Asya bölgeleri, Japonya'nın denetiminde olmalıydı.

Devletlerarasında Bloklama ve Hızlı Silahlanma yarışının tekrar başlaması:

İtalya, Almanya ve Japonya'nın yaklaşarak aralarında ittifak kurmaları,

I. Dünya Savaşı öncesindeki gibi pazar ve hammadde arayışının beraberinde getirdiği silahlanma yarışı 1930'lu yıllarda dünya barışını tehlikeye düşürmüştür.

I. Dünya Savaşı sonunda imzalanan barış antlaşmaları ile sınırların çiziminde "**milliyetçilik**" ilkesine dikkat edilmemesi ve yeni milliyetçi akımların ortaya çıkması da II. Dünya Savaşı'nın çıkmasının bir başka nedeni olmuştur.

SAVAŞ ÖNCESİNDE YAŞANAN GELİŞMELER (BLOKLAŞMALAR)

a) MİHVET GRUBU (ÜÇLÜ PAKT): 1936 da Almanya ve İtalya tarafından kurulmuş, sonradan bu gruba Japonya'da dâhil olmuştur. Daha sonra bu gruba Bulgaristan, Macaristan, Finlandiya, Romanya da katılmıştır.

b) MÜTTEFİK GRUBU: İngiltere ve Fransa tarafından kurulmuştur. Rusya ve ABD'de bu gruba dâhil olmuştur. Müttefik devletlere daha sonra 30 civarında devlet katılmıştır.

c) Savaş Durdurma Çabası: Savaş başlamadan önce İngiliz Başbakanı Chamberlain Neville'nin yatıştırma politikası ile savaşı durdurmak istemişse de bunda pek başarılı olamamıştır. Almanya' Chamberlain'i dinlememiştir.

Almanya'nın, Çekoslovakya'yı işgal etmesi üzerine, İngiltere yatıştırma politikasını terk etti. Böylece İngiltere büyük bir savaşı önleyemeyeceğini anlamış oldu.

SAVAŞIN BAŞLAMASI

1 Eylül 1939'da Almanya'nın, Polonya'ya saldırmasıyla başlar. Polonya'nın bir bölümünün Alman toprağı olduğunu iddia eden Hitler, Sovyetlerle anlaşarak Polonya'yı işgal etmiştir. Bunun üzerine Polonya'ya güvence veren İngiltere ve Fransa'da savaşa girmiştir. Başlangıçta Almanya; Danimarka, Norveç, Hollanda, Belçika ve Fransa'nın başkenti Paris'i ele geçirerek Mihver devletleri üstün duruma getirmişti. Ancak ABD'nin müttefik devletler grubuna katılmasıyla savaşın seyri aniden değişir.

II. DÜNYA SAVAŞINDAKİ CEPHELER

Barbaros'sa (Tayfun) Harekâtı:

SSCB, başlangıçta Almanya'nın yanında yer alırken daha sonra Almanya'nın "**Barbaros**'sa Harekâtı" ile Rusya'ya saldırması üzerine, Rusya Müttefikler grubuna geçmiştir. Sovyet Rusya'nın Doğu Avrupa'da genişleme siyaseti izlemesini çıkarlarına aykırı gören Hitler, 1940'ta ani bir kararla Sovyetlere saldırmıştır. Hitlerin amacı, hayat sahasını genişletmek ve komünizmi etkisiz hale getirmektir.

Ayrıca:- SSCB'nin doğal zenginliklerini almak, alt sınıf olarak gördüğü Slav halklarını sömürgeleştirmekti.

Pearl Harbour Saldırısı:

Japonya'nın, Pasifik okyanusundaki (Hawaii'deki) Amerikan üssü olan Pearl Harlbour'a 1941'de saldırması üzerine ABD müttefiklerin yanında savaşa girmiştir.

ABD, Japonya'nın Pearl Harbour baskınına karşılık savaşın bitişini hızlandırmak için **Hiroşima ve Nagazaki** kentlerine tarihte ilk kez atom bombası atmasıyla Japonya bir süre daha dirense de teslim olmuştur. Bunun üzerine savaş 1945 yılında sona ermiştir.

Atlantik Sözleşmesi (1941):

İngiliz Başbakanı Churchill ile ABD Başkanı Roosevelt arasında imzalanmıştır. Bu iki lider savaştan sonra dünyayı nasıl düzenleyeceklerine dair 8 maddelik bir sözleşme yapmışlar. Dünya haritasını nasıl düzenleyeceklerine dair kararlar almışlardır. Bu sözleşme ABD, henüz savaşa girmeden yapılmıştır.

Not: Bu sözleşme ABD'nin artık tarafsızlık politikasını terk ettiğini göstermektedir. ABD'nin savaşa katılmasından sonra Almanya'ya karşı savaşa giren 26 devletin katılımıyla Atlantik Sözleşmesi esas olmak üzere **BM Bildirisi** yayımlanmıştır. Böylece savaş sonrası kurulacak olan BM'nin temelleri atılmıştır.

Normandiya Çıkarması:

ABD, İngiltere ve Kanada kuvvetlerinin birmilyon kişiyle Fransa'daki Almanlara ait üsse yaptığı askeri çıkarmadır. Avrupa'nın kuzey kesiminde yapılan Normandiya çıkarması tarihin gelmiş geçmiş en büyük kanlı çarpışmaların yaşandığı ve en büyük deniz çıkarması olmuştur. Bu çıkarma, 1000 uçak, 4 bin çıkarma gemisi ile yapılmıştır. Böylece Almanlar ağır kayıplar vermiş, Fransa'nın başkenti Paris kurtarılmıştır. Rusya'nın da ileri harekâtıyla Almanya ve İtalya yerle bir edilmiştir. Bu gelişmeler üzerine Mihver devletler grubu yenilmiştir. Rusya'nın ileri harekâtıyla Balkanları ele geçirip Almanya'ya kadar ilerlemesi üzerine müttefikler Berlin'e girmiştir. Böylece Almanya çaresiz kalarak teslim olmuştur. Hitler ise bu durum karşısında intihar etmiştir.

Stalingard Muharebesi:

Mihver devletlerinin doğu cephesi olarak bilinen Stalingard Muharebesi 23 Ağustos 1942'de başladı ve

2 Şubat 1943'te Almanların ağır bir yenilgisiyle sona erdi. Savaş Almanlar ile SSCB arasında gerçekleşti.

6. Alman Ordusu imha edildi.

Bu savaş sonunda; Mihver kuvvetleri Doğu Cephesi'nde geri çekilmeye başladı. Avrupa'da II. Dünya Savaşı'nın dönüm noktası.

Stalingrad Muharebesi, II. Dünya Savaşı'nın Doğu Cephesi'nde, Mihver ordularıyla Kızıl Ordu arasında, Stalingrad kenti için yapılan savaştır. II. Dünya Savaşı'nın kesin dönüm noktalarından biri olarak kabul edilir. Bu savaş, tarafların tüm güç ve azimlerini ortaya koydukları, kıran kırana süren ve sonuçta, toplam kayıpların neredeyse iki milyona ulaşmasıyla askeri tarihin en kanlı savaşlarından biridir. Savaşın sonu Almanya açısından bir yıkım oldu. Doğu Cephesi'ndeki Mihver kuvvetleri toplamının neredeyse dörtte biri bu muharebe sırasında kaybedilmiştir

SAVAŞIN SONA ERMESİ:

1 Eylül 1939'da Almanya'nın, Polonya'ya saldırmasıyla başlayan

2. Dünya Savaşı,

Mayıs 1945'e kadar devam etmiştir. Japonya'nın da teslim olmasıyla 10 Ağustos 1945'te yaklaşık 6 yıl süren 2. Dünya Savaşı müttefik devletlerin galibiyetiyle sona erdi.

10 Şubat 1947'de **Paris Antlaşmasıyla** savaş resmen bitmiştir.

II. Dünya Savaşında Türkiye'nin Tutumu:

1939–45 yılları arasında Türkiye için de sıkıntılarla dolu bir dönem olmuştur.

Türkiye savaşa girmemekte kararlı olduğu halde çevresi bir ateş çemberi ile sarılmıştı.

Bu nedenle Türkiye ordusunu sürekli olarak savaşa hazır halde tuttu. Bütün ekonomik gücünü askeri harcamalara ayırmak zorunda kaldı. Bunun sonucunda Türkiye'nin kalkınma ve sanayileşme çabaları oldukça zayıfladı, üretim düştü. Temel maddeler bile güç temin edilir duruma geldi. Her olasılığa karşılık önemli sayıda askeri birikim yapıldı. Savaş boyunca 2 milyon insanı silah altında tutan Türkiye ekonomik gücünü askeri yatırımlara ayırmak zorunda kaldığı için 2. ve 3. Beş yıllık Kalkınma Planlarını uygulayamadı. Savaşta Türkiye için en büyük tehlike Almanya'nın Balkanlara yayılmasıydı.

Yunanistan'ın işgalinin ardından SSCB'ye saldırılmayı planlayan Almanya, Türkiye'nin kendi yanında savaşa girmesini istemiş olsa da ancak bunu başaramayınca iki ülke 1941'de "**Saldırmazlık Antlaşması**" yapmışlardı.

Yapılan anlaşmaya göre;

Türkiye savaşa tarafsız kalacaktı

Not: Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün politikalarıyla Türkiye savaşta yer almamıştır. Ancak Türkiye'nin stratejik önemi nedeniyle hem Müttefik hem de Mihver devletler, Türkiye'nin kendi yanlarında savaşa girmesi için çaba harcamışlardır.

İsmet İnönü, prensip olarak savaşa girmeyeceğimizi açıklamış ancak Türkiye'nin ihtiyaçları olan araç gereçlerin temin edilmesiyle savaşa girilebileceğini belirtmiştir.

Savaşın gidişatının netleşmesi üzerine Türkiye, 2 Ağustos 1944'te Almanya ile diplomatik ilişkilerini kesmiş, 1945 yılı başlarında ise Almanya'nın yenilgisinin kesinleşmesi üzerine Türkiye, 23 Şubat 1945 tarihinde Almanya ve Japonya'ya savaş ilan etmiştir

NOT: Türkiye'nin savaşa girişinin en büyük nedeni savaş sonrası oluşturulacak uluslararası kuruluşlara kolayca girebilmek ve imtiyaz alabilmek içindir.

Yalta Konferansı'nda, BM'nin kurulması için hazırlık konferansının ABD'nin San Francisco kentinde yapılması ve 1 Mart 1945'ten önce Almanya'ya savaş açan ülkelerin bu konferansa kurucu üye olarak katılabilmesi esasları belirlenmiştir.

Bu nedenle Türkiye 1 Marttan önce Almanya'ya savaş ilan etmiş, 27 Şubat'ta BM Beyannamesi'ni imzalayarak, San Francisco Konferansı'na resmen davet edilmiştir. Böylece, 1945 yılında San Francisco Konferansı toplanmış, Türkiye'nin de katıldığı bu konferansta BM kurulmuştur. Türkiye'de bu örgütün kurucu üyelerinden biri olmuş ama veto etme hakkı yoktur.

San Francisco Konferansı

(25 Nisan-26 Haziran 1945)

II. Dünya Savaşı'ndan sonra Birleşmiş Milletlerin kurulmasını sağlamak amacıyla Mihver Devletler'e savaş açan ülkeler ABD liderliğinde San Francisco'da 25 Nisan 1945'te toplandı. Konferansta yapılan görüşmelerde;

- Genel Kurulun işleyişinde devletlerin eşitliği kabul edilirken Güvenlik Konseyinde 5 büyük devletin (**ABD, SSCB, İngiltere, Fransa ve Çin**) üyeliklerinin daimi olmasına,
 - Daimi üyelere veto hakkı verilmesine karar verildi.
- Konferansa katılan 50 ülkenin BM anlaşmasını imzalaması ile konferans sona erdi.

SAVAŞ SIRASINDA YAPILAN ÖNEMLİ KONFERANSLAR

a) Adana Mülakatı (1943):

Türkiye adına İsmet İnönü ile İngiltere Başbakanı Churchill arasında Türkiye'yi savaşa sokmak için yapılan bir görüşmedir. Almanya'ya karşı Balkanlarda cephe açılması gerektiğini, böylece Sovyet Rusya'nın yayılmacı politikasının da önlenilebileceği görüşülmüştür. Özellikle bu görüşmede müttefikler Türkiye'yi stratejik önemi nedeniyle savaşa sokmak için büyük uğraş vermişlerdir. Ancak Türkiye tarafsızlığını bir süre daha korumayı başarmıştır.

b) Eden -Menemencioğlu Görüşmesi (1943):

İngiltere ile Türkiye arasında, Türkiye'yi savaşa sokmak için yapılmıştır. Ancak Türkiye bu teklifi reddetmiştir.

c) Tahran Konferansı (1943):

İngiltere-ABD ve Rusya arasında yapılmıştır. Bu konferansta yeni bir cephe açılması görüşülmüştür. Ancak Balkanlar yerine Normandiya çıkarması yapılması kararı alınmıştır. Ayrıca bu konferansta Sovyet Rusya, Türkiye'nin kendi yanlarında savaşa girmesinde ısrar etmiştir.

d) Kahire Konferansı (1943):

ABD Başkanı Roosevelt ile İngiltere Başbakanı Churchill ve Türkiye'den İsmet İnönü arasında yapılmıştır. Türkiye'nin müttefiklerin yanında savaşa katılmasını yeniden istemişlerdir. Türkiye ilke olarak öneriyi kabul etse de askeri ihtiyaçlarımızın

karşılanması durumunda savaşa girebileceğini belirtmiştir. Müttefik devletler Türkiye'nin taleplerini yerine getirmeyince Türkiye'de savaşa girme meselesini askıya almıştır.

e) Yalta Konferansı (Kırım-1945):

İngiltere-ABD-SSCB arasında yapılmıştır. Artık II. Dünya savaşının sonu hemen hemen bellidir. Amaç savaş sona ererken müttefikler arasında artan sürtüşmeleri ve görüş ayrılıklarını sona erdirerek, ortak barış sistemi kurmaktır.

Konferansta:

- **Almanya'nın silahsızlandırılması,**
- **Almanya'nın işgalinin nasıl gerçekleştirileceği, hangi bölgelerin kimin kontrolünde olacağı (kimin Almanya'nın neresini alacağı)**
- **Avrupa'da nasıl bir düzenin kurulacağı görüşülmüştür.**

NOT: Konferanstan en karlı çıkan devlet Rusya olmuştur.

Çünkü Rusya bütün doğu Avrupa'yı işgal etmiştir. Rusya'ya izin vermelerindeki amaç Nazizm'i ortadan kaldırmaktır.

f) Potsdam Konferansı (1945):

Bu konferansta Almanya'nın teslim olmasından sonra ortaya çıkan sorunlar görüşülmüştür.

Potsdam Konferansı; Birleşik Krallık Başbakanı Churchill, ABD Başkanı Truman, SSCB Halk Komiserleri Kurulu Başkanı Stalin arasında olmuştur.

II. Dünya Savaşı sırasında Nazi Almanyası'nın teslimiyetinden sonra 17 Temmuz 1945 - 2 Ağustos 1945 tarihleri arasında Almanya'nın başkenti Berlin'in yakınlarında **Cecilienhof Sarayı**'nda düzenlenen Konferansın başlıca konuları,

- Nazi Almanyası'nın işgal ettiği topraklarının geri alınması,
- Avusturya'nın Almanya'dan ayrılması,
- Almanya'nın "demokratikleştirilmesi",
- Berlin ve Viyana'nın bölünmesi,
- savaş suçlularının yargılanması gibi meseleler görüşülmüştür.

Bu konferansın diğer konferanslardan farkı:

- Savaşın nasıl biteceği değil barışın nasıl sağlanacağı konularının görüşülmesidir.
- Berlin'de toplanan bu konferansa göre yapılacak barış antlaşmalarının temel ilkeleri belirlenmiştir. Barışın nasıl sağlanacağı, kaybeden Mihver devletleri ile bazı stratejik bölgelerin kaderi görüşülmüştür. Konferansta, Almanya'nın kaderinin ne olacağı belirlenmeye çalışıldı. Ayrıca bu konferansta SSCB, Türkiye'nin asla kabul etmeyeceği Karadeniz ve boğazlarla ilgili isteklerde bulunması Türkiye'yi oldukça rahatsız etmiştir. SSCB, boğazlardan üs talep etmesi. Boğazların yeni bir yönetime kavuşturulmak istenmesi ABD'nin, boğazlarda söz sahibi olması konusu Türkiye'yi endişelendirmiştir.

SAVAŞIN ETKİLERİ:**Siyasi Sonuçlar:**

- Faşizm ve Nazizm gibi akımlar tasfiye edildi.
- Asya, Afrika ve Ortadoğu'daki Halklar Emperyalizm devletlere karşı mücadeleye başladılar.
- Hindistan ve Endonezya gibi devletler kendi bağımsızlıklarını sağlayarak milli devletlerini kurdular.
- İngiltere ve Fransa gibi devletler galip olmalarına rağmen ekonomileri bozuldu ve sömürgeleri üzerindeki etkileri zayıfladı.
- Almanya ve Avusturya'nın toprakları ve başkentleri dört işgal bölgesine ayrıldı.
- İtalya; sömürgelerini kayıp etti 1946'da Cumhuriyet rejimine geçiş sağladı.
- Japonya; işgal etikleri topraklarının yanı-sıra XIX. yüzyıl sonlarından itibaren elde ettiği topraklarını da geri vermek zorunda kaldı. Japonya, ABD orduları tarafından işgal edildi ve ağır yaptırımlarla karşılaştı.
- SSCB'nin 1930'larda karşılaştığı "**Uluslar arası alandaki dışlanmışlığı**" sona erdi. Ayrıca SSCB Avrupa kıtasının yarısını ele geçirerek savaş sonunda güçlü bir devlet olarak ortaya çıktı.
- Savaşın en az etkilenen **ABD Atom bombasını** elinde bulundurması nedeniyle önemli bir avantaja sahip olmuştur.
- Birleşmiş Milletler Teşkilatı- New York'u, İMF ise Washington'u** merkez seçti.
- ABD; atom bombasına sahip olması, BM ve İMF'nin ABD'yi merkez seçmesi, dünyadaki altın rezervinin %75'ni sanayi üretiminin %50'sini ve ticaretin %25'ni elene geçirerek dünyadaki konumunu yükseltti.
- Görünürde sömürgecilik dönemi sona ermiş gibi görününse de, emperyalizm şeklinde yeni adla ortaya çıkmıştır.
- Rusya Kominist rejimini Doğu ve Orta Avrupa' ile Çin'e taşıdı.
- Filistin topraklarında İsrail Devleti kuruldu.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN KURULMASI –BM

II. Dünya Savaşı devam ederken İngiltere ve ABD'nin yayımladıkları Atlantik Bildirisi'ndeki kararlar 1 Ocak 1942'de Birleşmiş Milletler Bildirisi'nde aynen kabul edilmiş, böylece kurulacak olan Birleşmiş Milletler Teşkilatının temelleri atılmıştır.

ABD Başkanı F. D. Roosevelt 1945'te ABD'nin San Francisco kentinde yapılan konferans ile 24 Ekim 1945'te Birleşmiş Milletler Teşkilatını kurmak oldu. İnsan Hakları Evrensel Beyanname (İHEB) 10 Aralık 1948'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda Türkiye'nin de içinde bulunduğu 51 ülkenin evet oyu ile kabul edildi. Birleşmiş Milletlerin 5 daimi üyesi; **ABD, SSCB, İngiltere, Fransa ve Çin** veto etme yetkisine sahip oldular. BM'nin Soğuk Savaş sonrası müdahalede bulunmadığı Bosna-Hersek, Somali ve Irak olayları BM'ye yönelik olumsuz değerlendirmelere yol açmıştır.

Teşkilatın kendi içindeki adil olmayan yapılanması ve dünyada yaşanan olaylar karşısındaki yetersizlikleri veya taraf tutmaları eleştirilmelerine neden olmuş ve Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın "**Dünya beşten büyüktür.**" sözüyle sembolleşmiştir.

ABD; 1947 Truman Doktrini

1947 Truman Doktrini'yle, ekonomik yardımlar için hazırladığı 1947 Marshall Planı'yla ve Kuzey Atlantik Antlaşması'na (NATO-1949) dâhil olmasıyla ABD; dünyanın iki süper gücünden biri oldu.

*Sovyetler Birliği kendisini bütün özgürlük hareketlerinin hamisi olarak gördü. Sovyetlerin en güçlü bağları; **Vietnam, Arap dünyası ve Küba** ile kurdu. **SSCB 1949'da** atom bombasını, 1953'te hidrojen bombasını geliştirdi ve bu alandaki Amerika'nın dünya tekeline son verdi.

Ekonomik Sonuçlar

II. Dünya Savaşı birçok kentin hasar görmesine yol açtı. Tarım ve sanayi üretimi %30-70 arasında düşüş gösterdi. Avrupa'da 1945-1946'da önemli fiyat artışları yaşandı. Dolar, altın yerine kullanılabilen Uluslar arası para birimi oldu. Washington'da 45 ülkenin imzasıyla uluslar arası para Fonu (IMF) kuruldu. Uluslar arası "**İmar ve Kalkınma Bankası**" oluşturularak üye devletlerin yeniden yapılanma ve kalkınma çabalarına maddi destek sağlanması amaçlandı. Birinci Dünya savaşı sonrasına göre II. Dünya savaşı sonrası devletlerde hızlı bir ekonomik düzelme görüldü. 1949'da ekonomi eski canlılığına kavuştu.

Toplumsal Sonuçlar:

İkinci Dünya Savaşı; sadece cephede değil, cephe gerisindeki sivililerin de hayatını kaybettiği bir savaş olmuştur. Yaklaşık 65 milyon civarında kişi hayatını kaybetti. Savaş sonunda Avrupa ve Asya'da çeşitli nüfus hareketleri görüldü. Birçok insan Alman topraklarını terk ederken, değişik ülkelerden ayrılmak zorunda kalan Germen kökenli 12 milyon insan Almanya'ya geri dönmek için hareketlendi. Japonya'nın işgal ettiği bölgelere yerleşen Japonlar da ülkelerine geri dönmek zorunda kaldılar. Savaş sonunda savaş suçu işleyenlerin yakalanması ve yargılanmasına çalışıldıysa da tam anlamıyla bunda pek başarılı olunamadı.

C. İnsan Hakları İhlalleri.

Nazilerin Yahudilere karşı yaptığı hak ihlalleri 1933'te başlamıştır. 1935'te çıkarılan Nürnberg (Nürnberg) Kanunları ile Yahudi ve Romanlara karşı ağır vergilendirme, müsadere, toplumdaki dışlama gibi uygulamalar başlatılmıştır. 10-13 Kasım 1938'deki **Kristal Gece** eylemleri ile Yahudi karşıtlığı farklı bir boyut kazanmıştır. 1939'dan itibaren Polonya'nın Yahudi nüfusu tecrit edilerek **gettolarda** yaşamaya zorlanmıştır.

Özellikle Almanya, SSCB ve Japonya savaş esirlerine ve sivilere yönelik kötü muamele, yargısız infaz, talan, askeri neden olmaksızın yakıp yıkmak vb. faaliyetlere yönelerek savaş kurallarını ihlal edilerek savaş suçu işlediler.

Savaş sonrasında Nazi Alman yöneticileri ve Japon yöneticiler yargılandı. Yargılanma sonucunda; hapis, müebbet hapis veya idam cezaları verildi.

BM 9 Aralık 1948'de "**Soykırım Suçunun önlenmesi ve cezalandırılmasına ilişkin sözleşme**"yi kabul ederek savaş sırasında işlenen insanlık suçları "**SOYKIRIM**" olarak adlandırıldı.

10 Aralık 1948'de BM, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesini kabul etti.

İkinci Dünya savaşı yıllarında Naziler tarafından oluşturulan ölüm kamplarının en bilineni yüz binlerce insanın öldürüldüğü Polonya'da ki **Auschwitz** (Auşvitz) kampıdır. Sakatlar, doğuştan engelliler, savaş tutsakları, komünistler, iç muhalefet üyeleri ve daha birçok insan toplama kamplarında sistemli bir şekilde öldürülmüştür.

Alman ordularının işgal ettiği bölgelerde **Einsatzgruppen** (Aynzatzgurupen) adı verilen birlikler ölüm listeleri oluşturarak infazlar gerçekleştirmiştir.

SSCB ise işgal ettiği bölgelerde yandaşlar tesis etti ve kendi sosyalist fikirlerini yaymaya çalıştı. Böylece kendine uydu devletler oluşturarak arzuladığı dünya düzenini kurmak istedi.

SSCB, savaşın son aşaması olan 1944-45 yıllarında Alman işgalini sonlandırmak bahanesi ile girdiği Macaristan, Romanya, Bulgaristan, Çekoslovakya ve Polonya gibi ülkelerde kendine muhalif olan gruplara karşı hiçbir insan hakkı ihlalden çekinmedi. SSCB, insan hakları ihlallerini ülkesindeki azınlıklara da uyguladı. Sovyet idaresine itaat etmeyen bilim insanları **Gulag** denen kamplarda çalıştırıldı.

Azınlık durumundaki halklar, özellikle de Türkler zorla cepheye götürülerek ön saflardaki ölüm birliklerinde savaşa zorlandı.

1943'te topyekûn sürgüne gönderilen **Karaçaylılar** Kafkasya'dan sürgün edilen ilk halk oldu. 1944'te insanlık dışı hareketlerle **190 bin Kırım Tatarı ve 115 bin Ahıska Türkü'nün topraklarına el konularak** Rusya'nın farklı bölgelerine sürgün edildi

Kolhozlarda işçi ve köylüler zorla karşılıksız çalıştırıldılar, çalışmak istemeyenler açlık ve ölüme mahkum edildiler. ABD'nin Hiroşima ve Nagazaki'ye attığı atom bombası neticesinde yüz binlerce masum insan öldü.

Nürnberg Mahkemeleri'nde savaş suçluları yargılandı. Nazilerin tasfiyesinin amaçlandığı bu davalarda birçok idam cezası verildi.

Tokyo'da kurulan Savaş Suçları Mahkemesinde ise Japon İmparatoru ve Prensi hariç tüm yetkililer yargılandı.

İKİ KUTUPLU DÜNYA-SOĞUK SAVAŞ YILLARI

İngiltere, Hollanda, Fransa, Belçika ve Portekiz sömürge imparatorluklarının dağılması savaşı takip eden yıllarda gerçekleşti. Batı'nın sömürgelerini kaybetmesi Doğu Avrupa'da şaşkınlıkla karşılandı.

SSCB, hâkim olduğu bölgelerde benzer sonuçlarla karşılaşmamaya dikkat ederek uzak kıtalardaki ülkelerin ulusal özgürlük hareketlerini kutlama politikası uyguladı.

II. Dünya Savaşı küresel, teknolojik ve ideolojik boyutuyla insanlık tarihinin en önemli hadiselerinden biridir. 1945'te doğan iki süper güç SSCB ile ABD, Soğuk Savaş'ın ya da karşılıklı barışın hâkim olduğu yarım yüzyıllık dönemde dünyaya yön vereceklerdir.

FİLİSTİN'DE İSRAİL DEVLETİ'NİN KURULMASI

Siyonizm: Siyonizm, dünyadaki bütün Yahudileri Filistin'de toplama, sonra da Süleyman Mabedi'ni Siyon Dağı üzerinde yeniden inşa etme idealidir.

Tüm Yahudileri İsrail'de toplamayı hedefleyen Siyonist Hareket, Theodor Herzl önderliğinde 1897'de İsviçre'nin Basel kentinde Dünya Siyonist Örgütünün ilk kongresini yaptı. Kongrenin hedefi Yahudi halkı için bir vatan bulmak ve kendilerine vadedildiğine inandıkları topraklarda İsrail Devleti'ni kurmaktır.

Birinci Dünya Savaşı galiplerinden olan İngiltere 1917'den 1922'ye kadar Filistin'i yönetti. Ardından Milletler Cemiyeti tarafından bölge İngiliz mandasına bırakıldı. Manda yönetiminin başlamasıyla İngilizler **Balfour Deklarasyonu**'nun içeriğini hayata geçirmeye başladı.

Filistin'de bir Yahudi devleti kurulması için dünyanın çeşitli yerlerinde özellikle de Avrupa'da Yahudiler üzerindeki baskılar artırılarak Filistin'e göçe zorlandı.

Filistin'de 1917'de 50 bin Yahudi varken 1948'de bu rakam 650 bine ulaştı. Bu gelişmeler Araplar tarafından tepkiyle karşılandı. İngiltere, göçmen girişini ve toprak satın almayı gittikçe artırdı.

Yahudi Geçici Ulusal Konseyi, 14 Mayıs 1948'de İngiltere mandasının sona ermesinden birkaç saat önce Ben Gurion (Ben Gurion) başkanlığında İsrail Devleti'nin kurulmasına karar verdi. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 27 Kasım 1947'de, Filistin Komisyonunun çoğunluk teklifini benimsedi.

Kurulan yeni devlet 14 Mayıs'ta ABD, iki gün sonra da SSCB tarafından tanındı.

Böylece dünya tarihinde ilk kez uluslararası bir kuruluş olan BM'nin oylamasıyla bir devlet kurulmuş oldu.

Filistinliler 15 Mayıs'ı El Nakba (Felaket Günü) olarak adlandırdılar

Nekbe Günü; büyük felaket, anlamına gelir.

Nekbe günü 470 Filistin kentine saldırıldı, 700000 kişi mülteci oldu. Siyonist çeteler tarafından Filistin halkına saldırmaya başladığı 7 Mayıs 1948 gününden itibaren 470 Filistin yerleşim yerine saldırıldı ve 15 bin Filistinli katledildi. Can güvenliği nedeniyle, 1 milyona yakın kişi mülteci durumuna düşerek komşu ülkelere sığınmışlardır.

İsrail'in kuruluşu, yaşanacak Arap-İsrail savaşlarının en önemli sebebi oldu. Orta Doğu'da kurulan Arap devletleri İsrail Devleti'ni tanımadılar. 1955 sonrası Mısır'da Cemal Abdul Nasır'ın öncülüğünde yeniden gelişen Arap milliyetçiliğiyle SSCB ile ilişkilerini geliştirmesi, Arap-İsrail çatışmalarının Soğuk Savaş Dönemi'nde bloklar arası bir sorun hâline gelmesine yol

açtı. Nasır'ın Fransa'ya karşı Cezayirli direnişçileri desteklemesi ve Süveyş Kanalı'nı millileştirmesi İngiltere ve Fransa'nın Orta Doğu politikalarını olumsuz etkiledi.

Savaş Teknolojisi ve Silahlar:

Savaş yıllarında Almanlar, 1937'den beri üzerine çalıştıkları V1 ve V2 balistik füzelerini 1942'den itibaren üretmeye başladılar. II. Dünya Savaşı deniz savaşlarında da büyük değişiklikler yaşandı. Sovyetler yüksek irtifada en etkili olan MİG-1 ve MİG-3 avcı uçaklarını geliştirdi.

ABD hava kuvvetlerinin dört motorlu ağır bombardıman uçakları savaşın en güçlü silahları arasında yer aldı. Bombardıman uçak istihkâmları; Uçan kaleler olarak adlandırılan B-17'ler, II. Dünya Savaşı'na damgasını vuran en önemli bombardıman uçakları olmuştur.

Kültür Sanat'taki gelişmeler:

Sinema ve Ulusal filimler çekilmiştir. Holywood 1908'den beri elinde tuttuğu film sayısındaki üstünlüğü Japon, Hint ve Çin sinemalarına kaptırdı. İtalyan ve Fransız sinemaları da dünya genelinde önemli gelişmeler oldu.

NURİ DEMİRAĞ VE VECİHİ HÜRKUŞ:

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında hava harp sanayisinde girişimci olarak **Vecihi Hürkuş** ve **Nuri Demirağ** görülür. Demir yollarındaki çalışmalarından dolayı Atatürk tarafından kendisine Demirağ soyadı verilen ilk Türk demir yolu müteahhidi Nuri Demirağ; (1936 ve 1938'de Nu.D.36 ve Nu.D.38 adı verilen) uçakları tasarladı. Bu uçaklar o dönemin teknik açıdan en gelişmiş uçaklarından olmasına rağmen hükümet tarafından uçuş izni verilmedi ve seri üretime geçişi engellendi.

Nuri Demirağ, Cumhuriyet tarihinde II. Dünya Savaşı'ndan sonra çok partili hayata geçişte (1945) ilk muhalefet partisi olan Millî Kalkınma Partisinin kurucuları arasında yer aldı ve partinin genel başkanlığını üstlendi. 1954 seçimlerinde Demokrat Partiden Sivas'ta müstakil aday gösterildi ve Sivas mebusu olarak Büyük Millet Meclisine girdi.

Vechi Hürkuş

Askerî pilot, uçak imalatçısı ve uçak mühendisi olan Vecihi Hürkuş, Türk havacılık tarihinde önemli bir isimdir. I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'nda büyük yararlılıklar gösteren **Astsubay Pilot Vecihi Hürkuş**, Vecihi K-6 adını verdiği ilk uçağının projesini 1918'de çizdi. Cumhuriyetin ilanından sonra İzmir'de küçük bir atölyede imal etti. Vecihi K-6 uçağı ile 1925'te başarılı bir deneme uçuşu yaptı. Ancak teknik denemesi yapılmamış bir aletle başkalarının hayatını tehlikeye atmaktan 15 gün ev hapsi cezasına çarptırıldı. Vecihi Hürkuş, cezayı haksız bularak Hava Kuvvetlerinden istifa etti. Vecihi Hürkuş, 1930'da V-14 adını verdiği ikinci uçağını yaptı. Ancak İnönü Hükümeti tarafından uçağı imal ederken gereken bilgilendirmeleri yapmadığı gerekçesiyle ileri sürerek uçuş izni verilmedi.

' Bunun üzerine Vecihi Bey; uçağını parçalayıp trenle Prag'a götürdü. Çek Hükümetince görevlendirilen komisyon tarafından gerekli onayları alan Vecihi Hürkuş, yaptığı uçakla İstanbul'a geldi. 1932'de Türkiye'nin ilk sivil uçuş okulunu Kadıköy'de açtı. Vecihi Hürkuş, Tayyare Onarım ve Türk Motor Anonim Şirketinde (TOMTAŞ) şef pilot (test pilotu) olarak görev yaptı. Almanya'da Dassault firmasının üretim ve uçuş hattındaki uçakları üzerinde ihtiyaç duyulan değişiklikleri şahsen yaptı ve onlara yeni öneriler sundu. TOMTAŞ'ın siparişi olan Junkers A-20 uçağı ve sonrasında Ju A-35 uçakları üretildi.

TÜRKİYE'DE RADYO YAYINCILIĞI

Türkiye'de radyo yayıncılığı özel bir şirket olan **Türk Telsiz Telefon Anonim Şirketi** (TTTAŞ) tarafından 1927'de başlatıldı. Başlangıçta yalnızca bir eğlence aracı olarak topluma sunulan radyo, sonraki süreçte kültür ve sanatın geliştirilmesi, halkın eğitimi, ulusal bilincin aşılması gibi millî rolleri de üstlendi.

SAVAŞ SIRASINDA TÜRKİYE'DEKİ GELİŞMELER

II. Dünya Savaşı yıllarında özellikle erkeklerin silah altında olmasından dolayı Cumhuriyet döneminin en düşük nüfus artış hızı gerçekleşmiştir. Bu dönemde ekonomik sıkıntılara rağmen, okul sayısını arttırmak, insan faktörünü geliştirmek amacıyla eğitime harcanan para da artmıştır.

Savaşın Türkiye'ye Ekonomik etkileri:

- Türkiye'de yarı seferberlik havası ile yetişkin nüfusun askere alınması üretimde düşüşe neden olmuştur.
- Savunma harcamalarının artması yatırımların yapılamamasına yol açmış, mevcut yatırımların korunması temel politika haline gelmiştir.
- Savaş bittiğinde Türkiye ekonomisi 1934'te bulunduğu gelişme düzeyinin altına düşmüştür. En önemli gerileme tarımda olmuştur.

Milli Koruma Kanunu:

- Devletçilik politikası gereği 1940'ta "**Milli Korunma Kanunu**" çıkartılmıştır. Bu kanun; Türkiye'nin ekonomik politikalarını belirlemiştir. Bu kanun; hükümete, ekonomiye müdahalede sınırsız yetki vermiştir.
- Bu dönemde dünyada üretim düştüğünden ithalatımız da azalmıştır. Böylece kıtlık ortaya çıkmıştır.
- Devletin para basması üzerine enflasyon artmıştır. Bu arada Varlık Vergisi ile özellikle gayri Müslimlerin, biriken servetleri alınarak seferberliğe harcanması nedeniyle yerli tüccarların azınlık tüccarlarla olan rekabetini güçlendirmiştir.

- 1945 yılında Savaşın sona ermesiyle çıkartılan "**Çiftçiye Topraklandırma Kanunu**" bir süre uygulandıktan sonra yürürlükten kaldırılmıştır.

Ayrıca "**Toprak Mahsulleri Vergisi**" de çıkarılmıştır.

- Savaş sonunda Türkiye, Devletçilik ilkesi doğrultusunda hazırladığı İkinci 5 yıllık Kalkınma Planını ortadan kaldırmış,

yerine **Marshall Planına** katılmayı sağlayacak “**Türkiye İktisadi Kalkınma Planı**”nı 1947’de hazırlamıştır.

- Dış kredilere dayanan bu plan, Türkiye’nin gelişmesine özellikle de tarımsal gelişmesine katkı sağlamak amacıyla yapılmıştır.

- Sonuçta Türkiye, 1948’de yardım kapsamına alınarak OEEC’ye üye olmuştur.

OEEC: **Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü** şeklinde bir açıklama yapıla bilindiği gibi **İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı** şeklinde de ifade edilebilir.

Köy Enstitüleri:

İlkokul öğretmeni yetiştirmek amacıyla 1940 tarihli yasa ile tarım işlerine elverişli geniş arazisi bulunan köylerde açılmıştır. Köylülerin kendi yörelerinde pratik bilgilerle eğitilmesi için açılan okullardır. Önceleri “**iş içinde eğitim**” ilkesi ile hareket eden bu okullar, giderek geleneksel, ezberci eğitimin yerleştiği öğretmen okullarına dönüştürüldü.

Köy Enstitüsü uygulaması **Hasan Âli Yücel’in** 1946’da Milli Eğitim Bakanlığında ayrılmasına değin devam etmiştir. Hasan Âli Yücel’den sonra Milli Eğitim Bakanı olan Reşat Semsettin Sırer zamanında Köy Öğretmen Okullarına dönüştürülmüştür. Bu okullar daha sonra Adnan Menderesin Başbakanlığını yaptığı Demokrat Parti döneminde 27 Ocak 1954’te kapatılmıştır.

Varlık Vergisi:

Olağanüstü savaş koşullarının yarattığı yüksek karlılığı engellemek amacıyla 1942’de Çıkarılan, varlıklı zenginlerden alınan servet vergisidir. Bu vergi 1942 bütçesinin %80’ni oluşturmuştur. Verginin %87’si gayri Müslimlerden alınmıştır.

Ekmek Karnesi:

II. Dünya savaşı, kıtlık gibi olağanüstü bir durum yaşattığı için halkın günlük ekmek ihtiyacını karşılamak amacıyla çıkarılan karnedir.

■ ■

NOT:

Savaş yıllarında Türkiye’de kamu güvenliğini sağlamak için tüm illerde karartma uygulanmış, Karadeniz’de Türk gemi seferleri durdurulmuştur.

Örnek Test:

XX. yüzyılın ilk yarısında, dünya devletlerinin bloklanmasında ve savaşların çıkmasında aşağıdakilerden hangisi etkili olmuştur?

- A) Devletlerin bağımsızlıklarını kazanmak istemeleri
- B) Devletlerin ham madde ihtiyaçlarını giderme yolları aramaları
- C) Devletlerin sınırlarını genişletmeye çalışmaları
- D) İtalya ve Almanya’nın güçlenmesi
- E) Balkanlardaki buhranların önlenmek istenmesi

Örnek Test

. İtilaf Devletleri’nin 10 Ağustos 1920’de Osmanlı Devleti ile imzaladığı Sevr Barış Antlaşması diğer barış antlaşmalarından daha ağır koşullar içermiştir. Bu antlaşma uygulansaydı Osmanlı Devleti parçalanacak ve devletin kalan toprakları sömürge durumuna gelecekti.

Bu antlaşmanın uygulamaya girmemesinin en büyük sebebi nedir?

- A) Çanakkale Savaşı’nda İtilaf devletlerinin yenilmesi
- B) Türk Kurtuluş Savaşı’nın başarıya ulaşması
- C) Kuva-i Milliye’nin kurulması
- D) Misak-i Milli kararlarına ters düşmesi
- E) TBMM’nin anlaşmayı tanımaması

